

Vergaderjaar 1991-1992

22 300 XI

Vaststelling van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van hoofdstuk XI (Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer) voor het jaar 1992

Nr. 47

VERSLAG VAN EEN MONDELING OVERLEG

Vastgesteld 21 november 1991

De vaste Commissie voor het milieubeheer¹ heeft op 15 oktober 1991 mondeling overleg gevoerd met de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer over **de bodemsaneringsgevallen Griftpark, Lauraterrein en Steendijkpolder**. Het overleg vond plaats aan de hand van o.a. Kamerstuk 21 800-XI, nr. 84 en de schriftelijke vragen, Aanshangsel Handelingen, nr. 707.

Van het overleg brengt de commissie als volgt verslag uit.

Vragen en opmerkingen uit de commissie

De heer **Te Veldhuis** (VVD) constateerde dat het kenmerk van deze drie gevallen is, dat (om budgettaire redenen) geen multifunctionele sanering plaatsvindt. Dit maakt duidelijk dat multifunctioneel saneren, dat volgens de wet regel zou moeten zijn, uitzondering is geworden. Wat oorspronkelijk als uitzondering was bedoeld, is regel geworden met gebruikmaking van de toverformule «locatiespecifieke omstandigheden». Moet de theorie niet in overeenstemming worden gebracht met de praktijk?

Uit het RIVM-rapport «Zorgen voor morgen 2» leidde de heer Te Veldhuis af dat het misschien wel honderd jaar zal duren voordat dit soort gevallen is opgelost, terwijl in het regeerakkoord staat dat het één generatie zal duren. Zou er multifunctioneel worden gesaneerd, dan zou de bodem waarschijnlijk pas in 2300 schoon kunnen zijn. Problemen van financiële en technische aard spelen een rol. Uit de brief van de Nederlandse Vereniging van procesmatige grondreinigingsbedrijven (NVPG) blijkt dat het ontwikkelen van saneringstechnieken gevaar loopt, doordat slechts 10% van de vervuilde grond ter reiniging wordt aangeboden. De vereniging stelt daarom een convenant voor tussen rijksoverheid, bedrijfsleven, gemeenten en provincies om te bereiken dat er een groter aanbod komt, waardoor de kosten verhoudingsgewijs lager worden.

De heer Te Veldhuis had bij geruchte vernomen dat het ministerie alsnog probeerde te tornen aan de lump sum van 38 mln. voor de uitvoering van het saneringsplan van de gemeente Maassluis en de provincie, ofschoon daarmee in principe was ingestemd. Deze zaak speelt al geruime tijd en er zijn vele saneringsvarianten aan de orde

¹ Samenstelling:

Leden: Lansink (CDA), Van Noord (CDA), Rempt-Halmmans de Jongh (VVD), Tommel (D66), Te Veldhuis (VVD), Willems (Groen Links), Janmaat (Centrumdemocraten), Tegelaar-Boonacker (CDA), J. T. van den Berg (SGP), Swildens-Rozendaal (PvdA), Verspaget (PvdA), Roosen-van Pelt (CDA), Esselink (CDA), ondervoorzitter, Boers-Wijnberg (CDA), Van Rijn-Vellekoop (PvdA), voorzitter, Feenstra (PvdA), Van der Vaart (PvdA), Mulder-van Dam (CDA), Ruigrok-Verreijt (PvdA), Schimmel (D66), M. D. T. M. de Jong (CDA), Akkerman (PvdA), Van Heemst (PvdA) en Van Hoof (VVD).
Plv. leden: Van der Linden (CDA), Van Houwelingen (CDA), Blauw (VVD), Eisma (D66), Kamp (VVD), Rosenmøller (Groen Links), Brouwer (Groen Links), Laning-Boersema (CDA), E. van Middelkoop (GPV), Leerling (RPF), Huys (PvdA), Nijland (CDA), Koffeman (CDA), Van Leijenhorst (CDA), Melkert (PvdA), De Pree (PvdA), Niessen (PvdA), Hillen (CDA), Van Gijzel (PvdA), Ter Veer (D66), Soutendijk-van Appeldoorn (CDA), Witteveen-Hevinga (PvdA), Castricum (PvdA) en Dees (VVD).

geweest. Als er dan uiteindelijk een bedrag uitkomt waarin de minister zich kan vinden, moeten er goede argumenten zijn om die oplossing niet uit te voeren. Is het waar dat de gemeente in beginsel bereid is een grotere financiële inspanning te leveren dan de verplichte 10%? De heer Te Veldhuis had de indruk dat de bewoners zich aanvankelijk wel in deze variant konden vinden. Is dat het geval? Er is duidelijkheid nodig, ook voor de verhuurders. Er moet eindelijk een beslissing worden genomen. Als het rijk zich akkoord verklaart met het compromis van 38 mln., moet het zich niet met de details van de uitvoering bemoeien. Het rijk kan zich beperken tot toetsing van de oplossing aan de doelstellingen van de Interimwet bodemsanering. Immers, het is inherent aan een lump sum- en compromisgedachte en in overeenstemming met de decentralisatiegedachte, dat op decentraal niveau wordt beslist hoe men het precies doet, mits aan de eisen van de wet wordt voldaan.

De heer Te Veldhuis betoogde dat de rijksoverheid moreel verplicht is om in de al zo lang slepende zaak van het Griftpark duidelijkheid te verschaffen aan de bewoners en andere betrokkenen. Bij brief van 14 december jl. heeft de minister ingestemd met het voorstel van gedeputeerde staten. Op het eerste gezicht is dat de goedkoopste variant, maar het is de vraag hoeveel het daaruit voortvloeiende controle- en beheersingsproces gaat kosten en of die goedkoopste variant uiteindelijk niet erg duur wordt. Waarom zijn de voorstellen van de Open werkgroep Griftpark niet aan de Technische commissie bodembescherming (TCB) voorgelegd? Is het absoluut zeker dat het nu gekozen systeem van isoleren honderd procent waterdicht is? Volgens berekeningen van het door de werkgroep ingeschakelde bureau bestaat het risico van lekkage. Kan het bedrag dat de regering nu beschikbaar stelt eventueel als lump sum-bedrag worden aangemerkt onder de voorwaarde dat er een beheersbare situatie mee wordt gecreëerd? Op die wijze zou een voor de werkgroep en de gemeente Utrecht acceptabeler oplossing kunnen worden gerealiseerd.

Tot slot vroeg de heer Te Veldhuis wanneer de eerste resultaten van het vervolgonderzoek voor het oostelijk gedeelte van het Lauraterrein te verwachten zijn. Kan precies worden aangegeven wat de saneringskosten zullen zijn voor het westelijk gedeelte en voor het middengedeelte? Bestaat er gevaar dat de verontreiniging onder de opgehoogde grond op enig moment gaat uitloggen en, zo ja, hoeveel zouden de afzuigen- en beheerskosten dan kunnen bedragen? Graag zou hij al deze kosten gekwantificeerd willen zien om deze variant te kunnen vergelijken met de variant van de provincie. Tevens zouden de voorstellen van de bewoners daarbij in ogenschouw kunnen worden genomen. Is het ook in dit geval mogelijk te werken met de lump sum-benadering?

Mevrouw **Schimmel** (D66) begon met een citaat van mevrouw Beckers uit het boekje «Overleven op gif», omdat zij meende dat vele mensen die in gifwijken wonen zich daarin zullen herkennen. Zij had overigens nog geen voorstel over het Griftpark gezien, doch slechts een reactie van de minister op een brief.

Als leidraad bij het beoordelen van grote saneringen gebruikte mevrouw Schimmel het advies van de Centrale raad voor milieuhygiëne (CRMH) over sanering: de multifunctionaliteit van de bodem moet zoveel mogelijk worden gehandhaafd, maar het grote aantal bodemverontreinigingen kan het noodzakelijk maken van dat uitgangspunt af te wijken wegens de kosten en het gevaar dat de vervuiling zich verspreidt bij vertraging van de sanering. Als de bodem niet op korte termijn kan worden schoongemaakt, moet worden nagegaan welk risico aan de vervuiling verbonden is en met welke andere aanvaardbare oplossing (isoleren, beheersen of controleren) dit kan worden beperkt. Langdurig isoleren moet uitzondering zijn, omdat dit eeuwigdurende nazorg vergt

en uiteindelijk een geïsoleerde stortplaats oplevert, waar men niets meer mee kan doen. Om de vijf à tien jaar zou moeten worden nagegaan of de techniek inmiddels zo ver is gevorderd, dat een andere oplossing mogelijk is. Als herstel van een schone bodem wel mogelijk is, maar prioriteiten moeten worden gesteld, kan ook eerst worden gesaneerd tot het risico aanvaardbaar is en kan de sanering later worden afgerond.

Mevrouw Schimmel herinnerde zich uit de tijd dat zij nog lid van provinciale staten van Zuid-Holland was een debat over het voorstel van de projectgroep Steendijkpolder om tot 1.75 m af te graven, terwijl de gedeputeerde tot 1.30 m wilde gaan. Vervolgens wilde de minister maar 70 cm. laten afgraven, waartegen bewoners, gemeente, provincie en Tweede Kamer in het geweer kwamen. De toen ontstane patstelling is nu doorbroken door het voorstel van de gemeente, ondersteund door de provincie, om onder bepaalde voorwaarden toch tot 1.30 m af te graven. Het nadeel is wel dat de afgegraven grond aan de rand van de wijk zal worden gestort. Deze geïsoleerde stortplaats zal als heuvel een recreatiebestemming krijgen, nadat er een laag schone grond op is aangebracht. Het is jammer dat er nu bezwaren van de bewoners komen.

Mevrouw Schimmel betreurde het dat de minister de lump sum van 38 mln., uitgetrokken voor de 70 cm-variant, wil verlagen in verband met de genoemde «heuvel»-variant. Op deze manier wordt creativiteit niet beloond.

Zij wees er vervolgens op dat de variant van de wijkvereniging voor het Lauraterrein in Kerkrade verder gaat dan het voorstel van de minister. Zijn er ook in de variant van de minister geen gebruiksbeperkingen voor de bewoners? Hoe denkt de wijkvereniging over de variant van de minister? Wat gebeurt er met de afgegraven grond? Wordt de mijnsteen verantwoord opgeslagen?

Mevrouw Schimmel merkte op dat een paar jaar geleden de totale verwijderingsvariant voor het Griftpark in Utrecht evenveel kostte als de isolatievariant nu kost. Zij betreurde het dat de minister afwijzend reageerde op het voorstel van de Open werkgroep. Die variant is de moeite waard om nader te worden gezien door de TBC, maar dat veroorzaakt weer vertraging (en dus verdere vervuiling). De variant van de minister bevat ook onzekerheden en zou wel eens veel duurder kunnen uitpakken, terwijl de bodem er niet schoner van wordt. Waarom zou een andere oplossing niet mogelijk zijn?

Tot slot verzocht mevrouw Schimmel de minister te komen met een vrije-woonkeuzeregeling en met een reactie op de brief van de NVPG.

De heer **Willems** (Groen Links) vroeg zich af waar het geld vandaan moet worden gehaald voor het saneren van de erfenissen van de wegwerpmaatschappij. Vergen zelfs de soberste doelmatige varianten van sanering van alle vervuilde terreinen niet een fors oprekken van het budget? Wil enigszins worden voldaan aan de wens om de bodem zo leefbaar mogelijk te maken, dan moet het daarvoor benodigde geld er komen. Is de multifunctionaliteit van de bodem uitgangspunt of als criterium afgeschreven? In de drie voorliggende gevallen wordt er niet aan voldaan. Er zijn trouwens nauwelijks alternatieven denkbaar die wél tot volledige multifunctionaliteit kunnen leiden.

Van de saneerders mag wel worden verwacht dat zij, zo dat enigszins mogelijk is, voorkomen dat er permanente gebruiksbeperkingen aan de grond moeten worden gesteld. In de voorstellen van de minister voor de aan de orde zijnde gevallen blijft er sprake van gebruiksbeperkingen, terwijl dat niet het geval is in de voorstellen van de bewonersgroepen of provincie, wat betekent dat een nieuwe sanering op langere termijn wordt voorkomen. Als wordt gesaneerd, moet het ook goed gebeuren, zodat er niet over een aantal jaren nóg eens moet worden gesaneerd. Als er geen geld is voor goed saneren, kan misschien beter worden gewacht tot er wel voldoende geld is.

De heer Willems stelde, dat onvoldoende is nagegaan of de door de minister gewenste oplossing een definitieve oplossing is, dan wel door gebrek aan middelen wordt ingegeven, met het risico dat er op den duur opnieuw moet worden gesaneerd. De vrije-woonkeuzeregeling zou worden meegenomen in de procedure van de inbouw van de Bodemsaneringswet in de Wet bodembescherming. Het is al rijkelijk laat. Kan informatie worden verstrekt omtrent het tijdschema voor de wetgeving?

In alle gevallen is de vraag, wie de beste variant heeft. Waar het rijk betaalt, bepaalt het welke variant wordt gebruikt. Waarom wordt niet meer waarde gehecht aan de opvatting van provincies, die vaak dichter bij de opvatting van de bewonersgroepen ligt? Waarom kiest de regering steeds weer een andere variant, die wel goedkoper, maar ook slechter is? Het is de vraag of het verstandig is op die manier af te dingen op bodemsaneringsoperaties. Als het een kwestie van geld is, moet men dat zeggen en zich niet achter zogenaamde technische argumenten verschuilen.

De heer Willems vroeg vervolgens of met procesmatige grondreinigingsbedrijven afspraken zijn gemaakt over het reinigen van grond die vrijkomt bij de sanering van Griffpark en Lauraterrein. Het zou verstandig zijn om vanuit het ministerie een actief beleid op te zetten voor het reinigen van bij saneringen afgegraven grond. Het idee van een convenant met de procesmatige reinigingsbedrijven sprak hem niet aan, omdat dan weer de handhaving daarvan moet worden geregeld. Het idee van prijsgaranties bij een enigszins voorspelbaar aanbod van grond sprak hem wel aan.

Het was de heer Willems onduidelijk of de zogenaamde recreatieheuvel bij de Steendijkpolder voldoende hydrologisch geïsoleerd wordt. In hoeverre maakt dit onderdeel uit van het door de minister goedgekeurde plan? Is thermische reiniging van het Lauraterrein een optie voor de toekomst? Zo ja, moet dan niet worden gewacht met definitieve besluitvorming over dit terrein?

De heer **Van der Vaart** (PvdA) veronderstelde op grond van de procedures in deze drie gevallen, dat het nuttig is wanneer het rijk een bepaald bedrag als sober en doelmatig aanmerkt en vanaf dat moment de provincie of gemeente de gelegenheid geeft om binnen dat bedrag een andere oplossing te zoeken. Dat zou misschien in de wet vastgelegd moeten worden. Voor de Steendijkpolder is een betere variant tot stand gekomen dan de oorspronkelijke variant waarop het bedrag van 38 mln. was gebaseerd. Ten onrechte doen geruchten de ronde als zou de minister dit bedrag willen verminderen.

De heer Van der Vaart had het gevoel dat er voor 288 mln. een creatievere oplossing zou kunnen worden gevonden voor het Griffpark dan het isoleren waaraan nu wordt gedacht, inclusief de gekapitaliseerde beheerskosten. Dit zou een goed geval zijn voor de vaste-sombenadering, omdat betrokkenen menen dat een betere oplossing mogelijk is. Hij betreurde het dat de TCB die oplossing niet heeft mogen doorlichten. Als een vertraging van een half jaar een betere oplossing kan opleveren dan het slaan van damwanden, zou hij voor dat uitstel zijn. Hij ging er overigens van uit dat in het genoemde bedrag de gekapitaliseerde beheerskosten begrepen zijn, al vroeg hij zich af of daarin ook begrepen zijn de gekapitaliseerde beheerskosten voortvloeiende uit de door de vereniging verwachte lekkage. Een hoger bedrag zou nog meer ruimte kunnen bieden voor een creatieve vaste-sombenadering.

De heer Van der Vaart was verheugd dat inzake een deel van het Lauraterrein (verhoudingsgewijs) snel is besloten en dat ruimte is gegeven om waar nodig dieper te graven. De vaste-sombenadering leek hem ook in dit geval juist. Waar de minister heeft gezegd dat voor het

andere gedeelte in principe dezelfde milieuchemische kwaliteit geldt, volgt daar bijna automatisch een bedrag uit en zou de zaak doorgesluisd kunnen worden naar de provincie, zodat dit geval procedureel sneller zou kunnen worden afgehandeld dan een aantal oudere gevallen.

De heer Van der Vaart wees er ten slotte op dat de Kamer een (ontoe-reikende) vertrouwelijke brief heeft ontvangen over de verdeling van het budget bodemsanering. Ten behoeve van de begrotingscontrole moet de Kamer over openbare meerjarencijfers voor de onderscheiden gevallen beschikken. Een ieder weet dat alle plannings voorlopig zijn. Net als bij de geluidsaneringsplanning zou ook hier gelden, dat niemand rechten kan ontlenen aan het feit dat iets in een bepaald jaar is gepland.

De heer **Esselink** (CDA) wees erop dat in het bestedingsplan voor 1991 10,6 mln. is opgenomen voor het Griftpark. Kan inzicht worden verschaft in de wijze waarop door de jaren heen een omvangrijk project als dit financieel wordt uitgevoerd? Inderdaad zou voor omvangrijke saneringsoperaties in een meerjarenperspectief inzicht moeten worden verschaft in de wijze van financieren. Waarom is de door de bewonersgroep voorgestelde functiegerichte sanering van het Griftpark afgewezen, terwijl in wezen daarvoor wel is gekozen voor de Steendijkpolder? Met het laatste wordt voor het eerst een stap gezet over de drempel van de criteria locatiespecifiek en multifunctioneel. Tot nu toe werden de locatiespecifieke omstandigheden altijd als basis genomen, zonder dat de bestaande of toekomstige functie van de bodem in aanmerking werd genomen. De heer Esselink wilde hiermee geen waardeoordeel geven over die stap, maar meende wel dat de Kamer die niet zou kunnen zetten alvorens te hebben gediscussieerd over de Notitie locatiespecifieke omstandigheden.

Hij vroeg naar de consequenties voor de woningbouwvereniging in de Steendijkpolder. Dit probleem kan zich ook elders voordoen. Verlaging van de standaardhuur omdat woningen op vervuilde grond staan, heeft consequenties voor de berekeningen van woningbouwverenigingen. Is er overigens voor die zogenaamde recreatieheuvel een vergunning nodig op grond van het Stortbesluit bodembescherming en op grond van de Wet chemische afvalstoffen? Zo ja, zijn die al geregeld? Aan de ene kant zou het aardig zijn als zo'n recreatieheuvel ontstond, omdat hiermee een dringend probleem werd opgelost, maar aan de andere kant zou het rijk hier onmogelijk aan kunnen meewerken, gegeven de criteria voor een vergunning op grond van het Stortbesluit bodembescherming en van de Wet chemische afvalstoffen.

De heer Esselink prees de minister voor het feit dat hij op grond van het vorige mondelinge overleg over de Steendijkpolder alsnog bereid is om bij het afgraven dieper te gaan dan 70 cm. In welk tempo wordt die 38 mln. beschikbaar gesteld?

Wanneer kan met de daadwerkelijke sanering van het Lauraterrein worden begonnen? Waarom is ondanks het geringe prijsverschil niet voor de bewonersvariant gekozen? Ook hier prijzen de bewoners een functiegerichte sanering aan. Als nu toch de drempel wordt overschreden en meer naar de functies van de bodem wordt gekeken, zouden die functies zwaarder moeten wegen. In een eerder overleg over bodemsanering was door de heer Esselink aangedrongen op een notitie met de criteria voor locatiespecifieke omstandigheden. In de ene provincie wordt anders met de (niet-generieke) criteria omgegaan dan in de andere. Ten principale zal de Kamer hierover discussiëren bij de bespreking van de regeringsreactie op de voorstellen van de commissie-Oele. Dan komt de vraag aan de orde of de Kamer ten principale van de multifunctionaliteit af wil. Vooral nog was de heer Esselink van oordeel dat dit niet het geval zou moeten zijn.

Ten slotte vroeg hij wanneer de regeringsreactie met betrekking tot het inbouwwetsvoorstel zal verschijnen. Daarbij zou tevens de vrije-woonkeuzeregeling ter tafel komen.

Antwoord van de minister

De **Minister** herinnerde aan zijn uiteenzetting in een eerder overleg over het uitgangspunt multifunctionaliteit en de gevallen waarin daarvan om technische, milieuhygiënische of financiële redenen moest worden afgeweken. Al wordt nogal eens verzocht om het loslaten van de multifunctionaliteitseis en om het in alle gevallen toepassen van de leeflaagvariant, herstel van de multifunctionaliteit van de bodem moet uitgangspunt blijven en is dat ook, zij het dat bepaalde afwijkingen hiervan mogelijk zijn. In de drie onderhavige gevallen zijn gronden voor afwijking aan de orde.

Wanneer men meent dat gemeente en provincie in dezen een primaire functie te vervullen hebben en primair verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van varianten, dient de rijksoverheid het voorgelegde plan slechts te toetsen, wat weinig tijd vergt als aan alle voorwaarden is voldaan. Duurt de toetsing langer, dan is de informatie niet compleet. In een aantal grote gevallen waarin afwijkingsgronden bestaan, wordt de TCB om advies gevraagd over de wijze waarop de belangen van volksgezondheid en milieu veilig gesteld kunnen worden. Dit kan tot spanning leiden. Over het Lauraterrein heeft de TCB twee keer advies uitgebracht, omdat de eerste keer de gegevens niet volledig waren. Vooraf had de minister gesteld conform het tweede advies te zullen handelen. Het is inderdaad van belang om over niet al te lange tijd, bij voorbeeld voor 1 december, de memorie van antwoord en de nota van wijziging inzake het inbouwwetsontwerp uit te brengen. Uit eerder overleg was de minister gebleken dat men de multifunctionaliteit als zodanig niet los wil laten.

Hij zette uiteen hoe de discussie over een vrije-woonkeuzeregeling en met name over het model daarvoor van de provincie Zuid-Holland verloopt. Er lijkt een patstelling te zijn ontstaan. Ingevolge jurisprudentie van de laatste tijd worden gemeenten aangesproken op hun verantwoordelijkheid voor woningbouw op plaatsen waarvan zij wisten dat die vervuild waren. Bezien wordt hoe, gegeven dit alles, een selectieve regeling zou kunnen worden uitgevoerd, waarbij het probleem is waaraan de kosten toegerekend moeten worden. Hantering van het Zuidhollandse model is op zichzelf denkbaar. Nagegaan zou kunnen worden of het Milieuschadefonds hierbij een rol kan spelen.

De minister beaamde dat het aanbod van verontreinigde grond aan procesmatige grondreinigingsbedrijven geen gelijke tred houdt met het aantal uitgevoerde bodemsaneringen. Het eigenaardige is dat de bestuurslagen zelf een servicecentrum tot stand hebben gebracht, maar zich niet houden aan hun belofte om verontreinigde grond aan te leveren. Het blijkt noodzakelijk om snel de positie van het SCG te regelen in de Wet bodembescherming. Een convenant als waarom is gevraagd, zou moeten worden gesloten met de betrokkenen die al goede afspraken hadden gemaakt over het SCG, waaraan zij zich evenwel niet blijken te houden. Het is zinvol om een en ander in het kader van de totstandkoming van de wet met elkaar door te nemen, maar dan moet men zich wel aan de afspraken houden. Hij was niet optimistisch over het naleven van zo'n convenant. In de wet zou moeten worden neergelegd dat alle verontreinigde grond ter beoordeling aan het SCG moet worden voorgelegd, dat bepaalt of die grond kan worden gereinigd. Storten kan dan dus alleen als daarvoor toestemming is gegeven. Er is vaak met Maassluis gesproken over de Steendijkpolder. Er ligt nu een model op tafel dat voldoet aan de criteria volksgezondheid en milieu. De vraag was of de gemeente daar via een andere opzet nog iets aan kon toevoegen.

Als wordt gekozen voor het in de buurt storten van de verontreinigde grond, kan dieper worden afgraven. De 38 mln. was gebaseerd op een niet-uitgewerkt model. Overigens was wel een saneringsonderzoek verricht, zodat de kosten in redelijke mate konden worden gesommeerd. In een normaal geval wordt vervolgens de opdracht gegeven de saneringsvariant gedetailleerd uit te werken, opdat het precieze bedrag kan worden bepaald. Echter, inzake de Steendijkpolder is op dat moment de nieuwe variant aan de orde gekomen die nu wordt uitgewerkt. Daarbij wordt ook gelet op het Stortbesluit, de Afvalstoffenwet en de Wet chemische afvalstoffen. Indien wordt voldaan aan de eisen van de wet en andere genoemde criteria, zou de minister bereid zijn om de 38 mln. beschikbaar te stellen, gekoppeld aan het normale tijdfaseringssysteem. Hiermee is de lump sum-gedachte geïntroduceerd, wat bij strikte hantering van de wet niet kan. Waar de Kamer en hijzelf geporteerd zijn voor de lump sum, wilde de minister de Kamer snel een daartoe strekkende brief toezenden. Wanneer de lump sum in meerdere gevallen kan worden gehanteerd, zou hij hiermee rekening willen houden in de wet. Bij de behandeling van het wetsontwerp kan nader worden ingegaan op de gedachte aan meer algemene toepassing van het lump sum-beginsel.

Er is een afspraak gemaakt tussen het ministerie (dat wilde dat werd voldaan aan de gestelde criteria en daarvoor 38 mln. beschikbaar stelde) en de gemeente, die samen met de provincie en de bewonersgroep een ander model wilde. Indien men kiest voor die lump sum, dan moet men ook met dat bedrag rondkomen en is een eventuele overschrijding voor eigen rekening. Wil de Kamer dat niet, dan zou de minister weer voor het model kiezen waarmee gemeente en provincie het niet eens zijn. Ook bij de lump sum-regeling moet worden getoetst of wordt voldaan aan de wettelijke criteria.

De minister schetste vervolgens de gang van zaken betreffende het Lauraterrein. Oorspronkelijk had men bij de saneringsvoorstellen onvoldoende oog voor de sanering van de waterbodem van de beek en het grondwater. Eind 1991 zal de provincie komen met de resultaten van het vervolgonderzoek. De door het rijk genomen beslissingen sluiten aan bij de door de provincie voorgestelde maatregelen. Er is geen onderscheid gemaakt tussen de kosten voor het westelijke gedeelte en die voor het midden-gedeelte. De totale kosten van de door de provincie voorgestelde variant bedragen 32 mln. en die van de bewonersvariant 45 mln. In deze situatie lijkt een lump sum-benadering niet aan de orde, maar omdat mogelijk ook na de definitieve goedkeuring veranderingen nodig kunnen zijn (bijv. dieper graven op pekplaatsen), zou hierover toch met de provincie van gedachten kunnen worden gewisseld.

De minister merkte op, dat de provincie Utrecht uiteindelijk een voorstel over het Griftpark heeft gedaan dat door hem is overgenomen, en dat in de variant van 275 mln. ook de kosten voor de beheersing en nazorg zijn opgenomen. Omdat over de technische aspecten van de variant (verdergaande isolatie die rijk en provincie niet doelmatig achtten) geen onduidelijkheden bestaan, behoeft daarover geen advies van de TCB te worden gevraagd. Bovendien bestaat er overeenstemming over de gekozen variant. De vraag of voor hetzelfde bedrag op een andere manier zou kunnen worden gesaneerd, is eerder gesteld. Daarom is verzocht om een indicatie van hetgeen men dan wilde. Er lijkt geen grond te zijn voor de stelling, dat er voor hetzelfde bedrag veel meer zou kunnen gebeuren. De bedragen werden juist steeds hoger.

Evenals mevrouw Schimmel zocht de minister naarstig naar wegen om tot versnelling van sanering te komen, omdat bewoners van geïsoleerde wijken problemen hebben met de onzekerheid over het moment waarop er iets gaat gebeuren. Het snelst kan worden gehandeld in die gevallen, waarin provincie en gemeente volledig de verantwoordelijkheid nemen. Dan wordt alleen getoetst op de vraag, of provincie en gemeente gelet

op de criteria van de wet tot een juiste conclusie zijn gekomen.

De minister leek het bijna onmogelijk om in de uitzonderingsgevallen, waarin de multifunctionaliteit van de bodem moet worden losgelaten, geen enkele gebruiksbeperking op te leggen. Bij het bepalen van de grenzen aan de gebruiksmogelijkheden spelen ook lokale omstandigheden, zoals de grondwaterstand, een rol. Voor het Lauraterrein is thermische reiniging van bodem en mijnsteen overwogen. Aangezien hergebruik van mijnsteen eventueel mogelijk is, is het de vraag of thermische reiniging wel de beste oplossing is. De provincie heeft nog niet bericht over het resultaat van het haalbaarheidsonderzoek dat hiernaar wordt uitgevoerd.

De minister zegde een brief toe over het gevraagde inzicht in het langdurige verloop van deze saneringszaken. Hij deed ten slotte de toezegging informatie te zullen inwinnen over de problemen van de betreffende woningbouwcorporatie in verband met de vrije-woonkeuze-problematiek.

Nadere gedachtenwisseling

De heer **Te Veldhuis** vond dat de discussie op enkele punten duidelijkheid heeft gebracht. Wellicht kan er door toepassing van de lump sum schot komen in lang slepende saneringsgevallen. Toch zal het, zoals het RIVM schrijft, nog heel lang duren voordat de grond in Nederland weer voor alle doeleinden geschikt is.

Waar de minister heeft gezegd dat in 90% van de gevallen multifunctioneel wordt gesaneerd, terwijl de NVPG stelt dat maar 10% van de afgegraven grond wordt gereinigd, vroeg de heer Te Veldhuis om een overzicht van de aantallen gevallen, de kubieke meters grond die worden afgegraven, de kubieke meters grond die worden schoongemaakt en de kubieke meters grond die worden gestort. Hij herinnerde aan de mededeling van de minister op 24 september 1990 in de UCV over bodemsanering, dat 50% van de grond al werd gereinigd. Toch functioneert het SCG in de praktijk kennelijk onvoldoende.

De heer Te Veldhuis wilde graag een discussie over de algemene criteria voor lump sum-overeenkomsten.

Tot slot vroeg hij of de minister, indien er voor hetzelfde geld een beter alternatief voor het Griffpark lijkt te zijn, bereid is dat alternatief te beoordelen.

Mevrouw **Schimmel** was van oordeel dat met de gekozen benadering de patstelling inzake de Steendijkpolder is doorbroken en dat er ook sprake is van een andere benadering voor bodemsaneringen in het algemeen. Zij had begrepen dat de minister bereid is om een alternatief voor het Griffpark in overweging te nemen, indien dit op korte termijn wordt ingediend en niet duurder is dan de variant van de provincie. Via de lump sum-regeling kan blijkbaar worden afgeweken van het advies van de TCB, zoals is gebeurd inzake de Steendijkpolder.

Mevrouw Schimmel was er bezorgd over dat de minister, sprekend over de vrije-woonkeuzeregeling, repte van een selectieve regeling. Het klonk alsof er niet maximaal tegemoet zal worden gekomen aan de wensen die op dit gebied in ieder geval in één provincie bestaan.

De heer **Willems** meende dat onvoldoende was ingegaan op het budgettaire probleem, gezien de honderden miljoenen die nu al nodig zijn voor een paar sobere doelmatige saneringen. Wordt bovendien niet te sober gesaneerd, met als gevolg risico's voor de toekomst? Hij had geen behoefte aan de koppeling van de notitie over de vrije-woonkeuzeregeling aan het regeringsstandpunt over het rapport van de commissie-Oele, omdat hij geen samenhang zag tussen de vrije

woonkeuze en de BSB-operatie. Hij bepleitte snelle toezending van de notitie aan de Kamer.

Evenals de heer Te Veldhuis was de heer Willems van oordeel, dat er meer zicht moet komen op wat er met de verschillende grondstromen gebeurt. Wellicht kan aan de provincies of het IPO worden gevraagd om op papier te zetten wat er met afgegraven grond gebeurt en waarom.

Hij miste het antwoord op zijn vraag of de hydrologische isolatie van de recreatieheuvel bij de Steendijkpolder in het project en in de kostenberekening is opgenomen. Hieruit zou kunnen blijken of de lump sum voldoende is, dan wel dat de rekening wordt doorgeschoven naar de gemeente.

De heer Willems riep de bewindsman op, meer tegemoet te komen aan de wensen van de bewoners, provincie en gemeente voor het Lauraterrein, met name omdat het gaat om een voorbeeldoperatie voor de rest van het terrein en voor alle andere terreinen in de oostelijke mijnstreek die nog moeten worden gesaneerd. Het is begrijpelijk dat vrees bestaat voor precedentwerking, maar als er zoveel gebruiksbeperkingen voor deze streek blijven bestaan, zal de in het verleden ingezette operatie van zwart naar groen nooit worden afgerond.

Voor het Griftpark ten slotte, sloot hij zich aan bij de suggestie om te kijken naar een betere oplossing, blijvend binnen het geraamde bedrag. Ook de kosten van de bewonersvariant zullen in die orde van grootte liggen.

De heer **Van der Vaart** zag goede perspectieven voor het werken met vaste sommen, wat snel wettelijk geregeld zou moeten worden. Daarbij moet wel worden voorkomen dat alle partijen strategisch gedrag gaan vertonen. Het rijk moet zich steeds zo snel mogelijk terugtrekken. Hij veronderstelde dat er naast de brief over de meerjarencijfers nog vóór de begrotingsbehandeling informatie komt over het programma voor 1992.

Hij had er begrip voor dat sommige politieke bestuurders liever veel bewoners helpen door snel te saneren en dan wat meer te storten, dan dat zij een klein aantal bewoners helpen door alles keurig milieuchemisch te reinigen. Is de minister inderdaad bereid om, indien er een serieuze aanzet tot een goed alternatief voor het Griftpark komt, dit te overwegen?

De heer **Esselink** sloot zich bij deze vraag aan. Wanneer er binnen het bestaande budget alternatieven komen die geen afbreuk doen aan de factor tijd, moet daar aandacht aan worden gegeven.

De uiteindelijk gekozen oplossing voor de Steendijkpolder had zijn instemming. De minister kan dus zijn brief aan de Kamer schrijven en de zaak voor het rijk afdoen, zo de aanvullende informatie tijdig binnenkomt. Het is plezierig dat de minister schriftelijk wil ingaan op de problemen van woningbouwverenigingen in het kader van saneringen.

De heer Esselink verzocht de criteria voor de vaste-sombenadering tegelijk met de informatie over de locatiespecifieke criteria aan de Kamer te doen toekomen. Wellicht zou tegelijkertijd ook de brief over de vrije-woonkeuzeregeling kunnen worden toegezonden, zodat de Kamer het onderwerp bodemsanering meer fundamenteel kan benaderen.

De **Minister** was voornemens de vrije woonkeuze in relatie met jurisprudentie en selectiviteit op te nemen in de memorie van antwoord op de ontwerp-inbouwwet, omdat dit punt uitvoerig aan de orde is gesteld in het voorlopig verslag. Op veler verzoek heeft de regering de relativiteitsvereisten bij verhaalsacties voorgelegd aan de Raad van State; daarom is de memorie van antwoord er nog niet. Er is overigens afgesproken om in de vervolgoverzichten over de wetgeving niet alleen te vermelden wat er te gebeuren staat, maar ook waarom. De minister merkte op dat hij soms

wordt overvallen door vele vragen, welke beantwoording nogal wat menskracht vergen, terwijl ze niet altijd zinvol zijn.

Ook hij zag een aflopend aanbod van verontreinigde grond voor het SCG. Afsproken was dat in IBS-gefinancierde gevallen de afgegraven grond ter beoordeling aan het SCG moest worden voorgelegd. Tevens zou vrijwillig hetzelfde gebeuren in niet IBS-gefinancierde gevallen. In een eerdere discussie is gezegd dat het servicecentrum een wettelijke grondslag moest krijgen, omdat dat moet beoordelen of grond kan (en dus moet) worden gereinigd dan wel onder bepaalde voorwaarden moet worden gestort. Gegeven de gang van zaken met het SCG was de minister geneigd een en ander inderdaad te gaan uitwerken in een wetsvoorstel, dat in de planning zal worden opgenomen.

Ook de minister achtte het goed om te gelegener tijd verder te praten over de lump sum-gedachte en daaraan conclusies te verbinden. Hij was bereid aan de provincies Limburg en Utrecht de lump sum-gedachte voor te leggen voor het Lauraterrein en het Griftpark. Als de provincie Utrecht daarmee akkoord gaat, zou voorts diegene, die binnen drie maanden een snel te toetsen plan voor het Griftpark op tafel kan leggen, een kans geboden kunnen worden. Als er een alternatief wordt voorgelegd dat een jaar technisch onderzoek vergt om te kunnen bepalen of het het gewenste effect zal hebben, zal de afweging moeilijk worden.

De minister memoreerde dat het vrije-woonkeuzemodel van Zuid-Holland niet door alle andere provincies wordt onderschreven, dat de VNG van oordeel is dat er niet op die wijze zou moeten worden gehandeld en dat bovendien de jurisprudentie leert dat een gemeente die, wetend dat de grond op een bepaalde plaats vervuild was, daarop toch woningbouw heeft toegestaan, verplicht wordt de daaruit voortvloeiende schade te dragen. Dat kan ook voor de woningbouwcorporaties van belang zijn.

De minister beaamde ten slotte dat er een budgettair probleem is. Bij de begrotingsbehandeling is toegezegd, dat in het kader van het beschikbaar komen van andere geldstromen en het anders omgaan met geldstromen zal worden nagegaan, hoe tot intensivering en vergroting van het in dezen benodigde budget kan worden gekomen.

De voorzitter van de commissie,
Van Rijn-Vellekoop

De griffier van de commissie,
Hommès